

تدوین و ارائه الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج مبتنی بر فرهنگ اسلامی - ایرانی

راضیه اختیاری امیری^۱، کیومرث فرحبخش^{۱*}، آتوسا کلانتر هرمزی^۱، حسین سلیمی بجزستانی^۱

۱. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

نشریه پایش

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۵/۶

سال هفدهم، شماره چهارم، مرداد - شهریور ۱۳۹۷ صص ۴۴۲-۴۳۱

[نشر الکترونیک پیش از انتشار - ۱۶ مرداد ۹۷]

چکیده

مقدمه: ازدواج مهمترین و عالی ترین رسم اجتماعی است. هدف این مطالعه تدوین و ارائه الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج، متناسب با بستر فرهنگی و نظام ارزشی حاکم بر ایران اجتماعی بود

مواد و روش کار: این مطالعه دارای دوبخش بود. در بخش اول، ۲۵ نفر از مشاوران و متخصصان در حیطه ازدواج، با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند. و ارزیابی نیازها و خواسته ها و اهداف زوجین در بخش دوم، محقق متون و منابع اسلامی در حوزه ازدواج را مورد بررسی قرار داد. از روش نظریه زمینه ای و روش تحلیل مضمونی استفاده شد.

یافته ها: از جمله مؤلفه ها و ملاک های ازدواج در الگوهای مورد استفاده مشاوران بعنوان نمونه ارزیابی فردی، ارزیابی خانوادگی بود. در بخش دوم، مهمترین مضامین و ملاک های مربوط به ازدواج از دیدگاه اسلامی عبارت بودند از: ایمان، تقوا و اخلاق نیکو. در نهایت با استفاده از یافته های دوبخش، الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج تدوین گردید.

بحث و نتیجه گیری: مقوله کفویت بعنوان مقوله هسته ای و اصلی در الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج در نظر گرفته شد. با توجه به اهمیت و ضرورت مشاوره پیش از ازدواج، پیشنهاد می شود از این الگو برای تهیه بسته ی آموزشی در جهت آگاهی و توانمندسازی مشاوران ازدواج و خانواده، و همچنین جهت آگاه سازی زوجین از معیارهای ازدواج موفق استفاده شود.

کلیدواژه: الگوی مطلوب، مشاوره پیش از ازدواج، فرهنگ اسلامی - ایرانی

* نویسنده پاسخگو: تهران، دهکده المپیک، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده روانشناسی

E-mail: kiiuums@yahoo.com

مقدمه

خانواده یکی از ارکان اصلی جامعه به شمار می رود. دستیابی به جامعه سالم، آشکارا در گرو سلامت خانواده و تحقق خانواده سالم، بر خورداری افراد آن از سلامت روانی و داشتن رابطه مطلوب با یکدیگر است [۱]. ازدواج مقدمه تشکیل خانواده است که با پیوند زناشویی تشکیل می گردد و بقای جامعه در گرو بقای آن است. ازدواج، انسانی ترین تنظیم روابط مرد و زن برپایه های مناسب و توافق و پیوندی است بین زن و مرد که زیربنای آن را ترکیبی از نیازهای زیستی، روانی، اجتماعی و اقتصادی تشکیل می دهد [۲]. ازدواج به عنوان مهمترین و عالی ترین رسم اجتماعی، برای دستیابی به نیازهای عاطفی و امنیتی افراد بزرگسال همواره مورد تأیید بوده است [۳]. تغییر نقش از مجردی به زوجیت اگرچه به عنوان یک پدیده خوشایند و با حداقل پیچیدگی در نظر گرفته می شود، اما یکی از پیچیده ترین و سخت ترین مراحل انتقالی مربوط به چرخه زندگی خانوادگی محسوب می گردد [۴]. به رغم این که ما امروزه بیش از قبل درباره ی عوامل موفقیت ازدواج اطلاعات داریم، وضعیت ازدواج ها هم چنان نابسامان و رو به زوال است. از طرف دیگر بسیاری افراد ازدواج نکردن و مجرد ماندن را انتخاب می کنند [۵]. از این رو در سالهای اخیر حرکت برای تقویت زندگی زناشویی به برنامه های پیش از ازدواج کشیده شده است [۶]. مشاوره پیش از ازدواج، فرصت مناسبی است که باعث افزایش آگاهی زوج ها از نقش خود در ایجاد یک رابطه صحیح و ثمربخش گشته و بر رفتار آنان تأثیر می گذارد [۷]. علاوه بر آن به عنوان نوع خاصی از پیشگیری با هدف کمک به زوج هایی که در شرف ازدواج هستند، تعریف می شود. مداخلات شامل درک و ارتقای عوامل تعامل زوجی و فردی پیش از ازدواج است که می تواند هم کیفیت و هم ثبات رابطه زناشویی را تحت تأثیر قرار دهد [۸]. کارول و همکاران در مطالعات خود نشان داده اند که مشاوره پیش از ازدواج با شناخت عوامل خطر شخصی و جنبه های انطباق پذیری شخصی به آمادگی زوج برای ازدواج کمک می کند [۹-۱۰]. با این وجود برخی شواهد تجربی نیز حاکی از آن است که بسیاری از زوج ها کیفیت و کمیت آمادگی پیش از ازدواج مورد نیازشان را از این برنامه ها به دست نمی آورند [۵]. به عقیده ی مرادی و همکاران مشاوره ی پیش از ازدواج و میزان آشنایی زوج ها پیش از ازدواج با ویژگی های شخصیتی، روانی، فرهنگی، نظام ارزشی و باورهای دینی یکدیگر، به نحوی که بر نقاط قوت و ضعف دست پیدا کنند و مهارت

های عملی را در برخورد با همسر بیاموزند می تواند در ایجاد روابط بالنده، کارآمد و پایدار نقش داشته باشد [۱۱]. تمرکز مشاوره پیش از ازدواج، آماده نمودن زوج ها برای رابطه ای مادام العمر است و به طور کلی، برخی از متخصصان اظهار داشته اند که مشاوره پیش از ازدواج بر اساس دو اصل بنا می شود: جلوگیری از مشکلات آینده و ارائه آموزش های مهارت محور برای زوج ها [۱۲-۱۳]. اما به نظر می رسد که علاوه بر اینها ایجاد شناخت دقیقی از زندگی مشترک، کمک در شناخت فرد برای دستیابی به معیارهای درست انتخاب همسر و آماده سازی فرد برای زندگی مشترک نیز از اهداف اساسی مشاوره ی پیش از ازدواج است. امروزه در جهان بیش از صد برنامه مشاوره پیش از ازدواج وجود دارد که از لحاظ محتوی، جامعه ی هدف و شیوه های آموزشی با یکدیگر متفاوتند [۱۴]. موضوعات ارائه شده در مشاوره پیش از ازدواج با هدف ایجاد تغییرات مثبت و ارتقای ازدواج هستند [۱۵]. مطالعات متعدد، سودمندی این برنامه ها را تأیید نموده اند. لیکن هدف زیربنایی همه ی این برنامه ها کمک به قوی تر شدن پیوندهای زناشویی است [۱۶]. بررسی ها نشان می دهد که بیشتر برنامه های مورد استفاده در حوزه ازدواج، برنامه هایی است که به بعد از ازدواج و زندگی زناشویی مربوط می شود، این برنامه ها عبارتند از:

- برنامه ی ارتقای رابطه: این برنامه یکی از اولین برنامه های ایجاد شده است که برافزایش مراقبت، درک، صداقت، گشودگی، اعتماد، درمیان گذاشتن، شفقت و هماهنگی تأکید دارد [۱۷].

- برنامه پیشگیری و ارتقای روابط یک الگو مسأله مدار است که به زوج ها چگونگی اجتناب از مقاومت در برابر مشکلات و رفتارهایی که قابل تغییرند را آموزش می دهد [۱۸].

- برنامه ی ازدواج رابطه و شخص برمحور انتظارات زناشویی، موضوعات شخصی، ارتباطات، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت های اوقات فراغت، رابطه جنسی، بچه ها و والدین، خانواده و دوستان، ارتباط نقش، و باورهای معنوی قرار دارد [۱۷].

- برنامه کاربرد عملی مهارت های ارتباطی صمیمانه برنگرش ها و باورها درباره عشق بین همسران، آگاهی از خویشتن، کارآمدی هیجانی، و آموزش مهارت های تغییر رفتارهای ناکارآمدی که صمیمیت را از بین می برد، تمرکز می نماید [۱۹]. به عقیده استوتزمن یکی از نقایص این برنامه ها این است که به طور مستقیم فرهنگ و تأثیر فرهنگ بر زوج ها را مد نظر قرار نداده اند [۲۰]. برنامه های مشاوره پیش از ازدواج به دلیل تأثیرپذیری مستقیم از

با کمک این الگوی مطلوب بتوانند بصورت جامع و یکپارچه، زوجین در شرف ازدواج را با توجه به فرهنگ کشور ایران، و در نظر گرفتن تمام مؤلفه های مهم برای یک ازدواج موفق، هدایت کنند.

مواد و روش کار

در پژوهش حاضر، در بخش اول به بررسی الگوهای رایج مشاوره پیش از ازدواج در بین مشاوران پرداخته شد. برای شناسایی الگوهای مورد استفاده مشاوران در مشاوره پیش از ازدواج، از روش نظریه مبنایی یا نظریه زمینه‌ای استفاده شد. نظریه زمینه‌ای یکی از قوی ترین روش های تحقیق کیفی در خصوص پدیده های انسانی بوده به منظور نظریه سازی و نظریه پردازی برای استخراج نظریه از درون داده مورد استفاده قرار می گیرد [۲۳]. در پژوهش حاضر با بکارگیری روش نظریه زمینه‌ای از پرسش و کاوش باز پاسخ و نیمه ساختارمند استفاده شد. به این صورت که در این مطالعه از یک مصاحبه عمیق و نیمه ساختارمند کیفی مبتنی بر سؤالات باز پاسخ برای بررسی الگوهای مورد استفاده مشاوران در مشاوره پیش از ازدواج استفاده کردیم. سپس به وسیله تجزیه و تحلیل، کدگذاری باز، کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی با شناسایی مفاهیم دنبال شد و پس از مقایسه مفاهیم حاصل از مصاحبه درصدد بررسی الگوهای رایج مشاوران در مشاوره پیش از ازدواج برآمدیم. در بخش دوم، که داده های حاصل از متون موثق دینی (قرآن، تفاسیر و منابع حدیث) با استفاده از نرم افزارهای مورد تأیید و دیگری مکتوبات محققان مسلمان در خصوص ازدواج و مسائل آن، با استفاده از روش تحلیل مضمونی مورد بررسی قرار گرفت. بخش اول پژوهش، جهت بررسی الگوهای رایج مشاوره پیش از ازدواج در بین مشاوران، به این صورت عمل شد که با تماس با یک مشاور متخصص در زمینه ازدواج و خانواده، یعنی استفاده از نمونه گیری هدفمند مشاوره که دارای ملاک های لازم برای ورود به پژوهش داشته باشد، انتخاب شد. سپس به صورت گلوله برفی یعنی به این صورت که از اولین مشاور که به صورت هدفمند انتخاب گردید و مورد مصاحبه قرار گرفت، خواسته شد که مشاور دیگری را که می شناسد که دارای ملاک های این پژوهش است و مایل به همکاری در این پژوهش است را معرفی کنند.

از این طریق مشاوران دیگر دارای ملاک های ورود به پژوهش شناسایی شده و بعد از کسب رضایت و موافقت، با آن ها مصاحبه عمیق نیمه ساختارمند شد. به طور متوسط مصاحبه با هر فرد

فرهنگ اجتماعی و نظام ارزشی کمتر دارای جنبه های جهانشمول و بیشتر دارای جنبه های فرهنگی و تأثیرپذیری از بستر اجتماعی است. توجه به فرهنگ که در واقع بر نگرش ها و ارزش های زوجین تأکید دارد که می توان ادعا کرد که بخش قابل توجهی از ناسازگاری های زناشویی ریشه در تفاوت خرده فرهنگ ها دارد. در این راستا با توجه به اهمیت موضوع، نیاز است که با روش های پژوهشی تأثیرات ناشی از فرهنگ در ازدواج را مورد بررسی قرار داد. مذهب، نژاد، قومیت، سن و تحصیلات خصوصیات عمده‌ای در بافت ازدواج هستند که لازم است در مشاوره پیش از ازدواج مورد توجه قرار گیرند [۲۱]. در ایران طرح مشاوره پیش از ازدواج، از سال ۱۳۷۰ به اجرا درآمده و هدف از اجرای این طرح ارتقای سطح آگاهی زوجین در خصوص اهمیت و ضرورت کنترل جمعیت و بهداشت باروری، روش های بهبود روابط عاطفی بین زوجین و آشنایی با واحدهای ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی است. مطالعات متعدد نشان می دهند با وجودی که این مشاوره ها آگاهی و نگرش زوجین را افزایش می دهند، این افزایش سطح آگاهی و تغییر نگرش درحد مورد انتظار و قابل قبولی نیست [۲۲]. از آنجا که، در ایران یک برنامه مدون مشاوره پیش از ازدواج، متناسب با بافت فرهنگی و اجتماعی وجود ندارد، بکارگیری الگوهای غربی در کشور ایران، با توجه به تفاوت بستر فرهنگی و اجتماعی و نظام ارزشی و باورهای دینی مردم ایران با مردم غربی، قابل تأمل است. در این راستا لازم است در مشاوره های پیش از ازدواج علاوه بر موضوعات روانشناختی، به مسائل فرهنگی، اخلاقی و اعتقادی زوجین نیز توجه کافی مبذول داشت. طبق بررسی های انجام شده توسط محقق، الگویی مبتنی بر فرهنگ کشور ایران وجود نداشته و از سوی دیگر، با توجه به بالا بودن آمار طلاق در کشور و رشد بسیار بالای جمعیت جوان در آستانه ازدواج، تسهیل ازدواج موفق و کاهش آسیب های مربوط به طلاق نه تنها دغدغه مشاوران و روانشناسان بلکه از اصلی ترین دغدغه های دولتمردان کشور نیز بود. همچنین عدم وجود یک نظریه یا الگوی منسجم و کارآمد بومی و وابسته به فرهنگ بر اساس شواهد و تحقیقات در زمینه مشاوره پیش از ازدواج، موجب شد تا مشاوران و روانشناسان، زبان مشترک و واحدی برای سنجش و ارزیابی اثربخشی مشاوره ها نداشته باشند. با درک این نیاز، پژوهش حاضر به دنبال تدوین و ارائه الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج، متناسب با بستر فرهنگی و نظام ارزشی حاکم بر بستر اجتماعی بود، تا مشاوران و روانشناسان

مورد معیارهای انتخاب همسر، الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج تدوین شد.

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت‌شناسی نمونه پژوهش حاضر در جدول ۱ ارائه شده است. در پژوهش حاضر، ۹ نفر از مشاوران مرد و ۹ نفر زن بودند. میانگین سن مشاوران مردان ۴۵/۷ سال و میانگین سن مشاوران زن ۴۲/۷ سال بود. در بین مشاوران مرد ۷ نفر دارای تحصیلات دکتری و ۲ نفر دارای تحصیلات کارشناسی ارشد بودند. در بین مشاوران زن ۶ نفر دارای تحصیلات دکتری و ۳ نفر دارای تحصیلات کارشناسی ارشد بودند. میانگین سابقه خدمت مشاوران مرد، ۲۰/۴ سال و میانگین سابقه خدمت مشاوران زن ۱۸/۸ سال بود. مقوله‌های محوری حاصل از مصاحبه با استفاده از روش نظریه زمینه‌ای و بررسی متون و منابع اسلامی با روش تحلیل مضمونی در جدول ۲ ارائه شده است:

- مقوله ارزیابی فردی هر یک از زوجین شامل مفاهیمی مانند: ویژگی‌های شخصی، ویژگی‌های جسمانی، تناسب سنی، هماهنگی تحصیلی، بررسی طرحواره‌ها، برقراری رابطه با دیگران، احساسی بودن معیارها، شتابزدگی، عدم بلوغ، عدم تعهد، مقاومت مراجعان بود. ویژگی‌های فردی بوسیله تجربیات شخصی و تاریخی تعریف می‌شوند [۱۲] و تاریخچه رابطه شریک زندگی، ساختار خانواده مبدأ، سلامت فیزیکی و ذهنی، توانایی مدیریت استرس، آمادگی عاطفی، اجتماع‌پذیری، انعطاف‌پذیری، احترام به خود، مهارت‌های میان فردی، مطابقت با آیین و رسوم قراردادی و زمینه را در بر می‌گیرند [۲۴].

- مقوله ارزیابی خانوادگی هر یک از زوجین شامل مفاهیمی مانند: مناسبات و تعاملات خانوادگی، شرایط اقتصادی، روابط اجتماعی، تناسب فرهنگی، تفاوت اعتقادی، تفاوت نظر خانواده‌ها است. تحقیقات نشان می‌دهد که کیفیت ازدواج والدین از جمله اینکه "آیا آنها جدا شده‌اند یا خیر و یا میزان کشمکش آنها چقدر بوده"، و همچنین محیط عمومی و عاطفی خانواده و کیفیت رابطه والدین-کودک چگونه است، همگی عوامل مهمی هستند [۲۵].

- مقوله ارزیابی نیازها، خواسته‌ها و اهداف زوجین شامل مفاهیمی مانند: بررسی باورها و خواسته‌های هر یک از زوجین، بررسی میزان صمیمیت، توجه به تفاوت‌ها، تفاوت زیاد نیمرخ نیازها، مواجهه با تفاوت‌ها، توجه به شباهت‌ها، انعطاف‌پذیری پروتکل، روش نبودن اهداف و انتظارات بود. در نظریه التقاطی در همسرگزینی عقیده بر

۵۰ دقیقه طول کشید و تا جایی ادامه یافت که دیگر آزمودنی‌ها موارد جدیدی اشاره نمی‌کردند و اصطلاحاً داده‌ها به حد اشباع رسید. این مصاحبه‌ها با موافقت آزمودنی‌ها ضبط گردید و برای تحلیل‌های بعدی روی کاغذ پیاده شد. در بخش دوم پژوهش، با بررسی دیدگاه‌های مفسران، محدثان و محققان مسلمان، محقق تلاش کرد تا با استفاده از نرم افزار جامع الاحادیث نسخه ۲/۵، کتاب النکاح وسائل الشیعه و کتاب تحکیم خانواده مشتمل بر روایات شیعه و اهل سنت در زمینه ازدواج و خانواده، مطالب را استخراج و یکبار دیگر مقوله‌بندی نماید. محقق با استفاده از مجموع اطلاعات حاصل شده از مشاوران و متخصصان ازدواج و مطالعه دیدگاه‌های محققان مسلمان، در رابطه با معیارهای انتخاب همسر و متون علمی، به یک الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج مبتنی بر فرهنگ جامعه اسلامی دست یافت. برای تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده در مصاحبه‌ها از روش نظریه زمینه‌ای استفاده شد. رویه تحلیل در روش نظریه زمینه‌ای کدگذاری داده‌ها است، لذا ما در ابتدا رضایت شرکت‌کنندگان در پژوهش را کسب کردیم، سپس بعد از اجرای مصاحبه‌ها و ضبط مصاحبه‌ها با استفاده از دستگاه ضبط صوت، متن مصاحبه‌ها را بر روی کاغذ آوردیم و کدگذاری داده‌ها را مطابق روالی که در ادامه توضیح داده‌شده انجام دادیم. کدگذاری به معنای روند تجزیه و تحلیل داده‌ها است که به تشکیل مفاهیم و مقولات و ویژگی‌ها و خصوصیات مقولات منجر می‌شود. با استفاده از این روش کدگذاری را در ۳ مرحله انجام شد: کدگذاری باز یا آزاد، کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی. به منظور یافتن معیارهای دینی ازدواج و آنچه زوجین و مشاور آنها بر اساس توصیه‌های دینی در امر ازدواج باید بدانها توجه داشته باشند، از روش تحلیل مضمونی استفاده شد. برای این منظور روش تحلیل مضمونی دوبار مورد استفاده قرار گرفت. در مرحله اول تعداد بسیاری از آیات و روایاتی که درباره ازدواج بودند، احصاء شد و مضامین مورد تأکید آنها در خصوص ازدواج استخراج شد. در این مرحله گاهی معنا یا مصداق برخی از مضامین مطرح شده در احادیث دیگری روشن شده بود که بسیار راهگشا و در کدگذاری مضامین آیات و احادیث روشن‌گر بود. برای مثال تلقی عرفی از مفهوم کفویت زوجین، عموماً کفویت اقتصادی و فرهنگی طرفین است، در حالی که مفهوم کفویت از نظر منابع اسلامی شامل مضامین دیگری است. از مقایسه الگوهای شناسایی‌شده و بررسی گروه مورد مطالعه (مشاوران متخصص ازدواج و خانواده) و بررسی دیدگاه محققان اسلامی در

نیازهای گلاسرها استفاده می کنند. همانگونه که در پیشینه پژوهش حاضر ملاحظه شد، یکی از مؤلفه های اصلی مشاوره پیش از ازدواج ارزیابی است. درمانگران که ارزیابی، آموزش و مشاوره پیش از ازدواج را انجام می دهند می توانند از پرسشنامه های جامع ارزیابی پیش از ازدواج استفاده نمایند. ایده اساسی مقیاس های پیش از ازدواج ارائه بازخورد فردی زوجین در مورد رابطه آنها است. مقیاس های پیش از ازدواج در رابطه با زوجین در تعدادی از حوزه ها نظیر ارتباطات، حل تضاد، سازگاری شخصیت، انتظارات از ازدواج، موضوعات مالی، فعالیت های مربوط به روابط، خانواده، دوستان، مسائل جنسی، معنوی و فرزندان را مورد کاوش قرار می دهد [۲۸].

"با استفاده از آزمون های شخصیت مانند پرسشنامه ۱۶ عاملی کتل، یانئو شخصیت زوجین را مورد بررسی قرار می دهم. از دیگر تست ها مانند تست هوش هیجانی و نیازهای گلاسرها برای سنجش ظرف نیاز های زوجین استفاده می کنم." (اظهارات یکی از مشاوران)

- مقوله آموزش شامل مفاهیمی مانند: کتاب درمانی، آموزش مهارت ها، افزایش خودآگاهی، استفاده از فنون شناختی می شود. کریستنسن و هیوی (۱۹۹۹) ۴ هدف را شناسایی کردند: (الف) افزایش آگاهی از خود، شریک زندگی و رابطه؛ (ب) آموزش مهارت های ارتباطی؛ (ج) آموزش روش های جدید برای غنی سازی رابطه و (د) افزایش رضایت از رابطه. مهارت های خاص CCP خودآگاهی، ارتباطات اثربخش و حل تعارض و ارتقای رابطه را در بر می گیرد [۲۹].

مشاور شرکت کننده دیگر بیان کرد: "با بررسی معیارهای زوجین، تا چه حد، این معیارها را در طرف مقابل خود بسنجد و نمره دهد. از آنها می خواهم مواردی که با هم مشکل دارند را مشخص کنند، از آنها می پرسم، مواردی را که مشخص کردید، تا کنون چگونه آن را حل کردید. در اینجا است که به آنها مهارت حل مسئله را یاد می دهم."

ارزیابی تأثیرات فرهنگ در سبک زندگی زوجین: این مقوله شامل مفاهیمی مانند: تجلی فرهنگ در افکار، رفتار و تعاملات فرد می شود. ارزش های فردی و اجتماعی، آداب و رسوم و... تحت تأثیر فرهنگ است. به همین جهت شناخت زن و مرد از فرهنگ و واقعیت های ارزش فرهنگی همسر آینده، از اهمیت بسیاری برخوردار است [۳۰]. تحولات سریع اجتماعی، و حضور شبکه های گسترده اجتماعی و فضای مجازی، موجب تحولات و تغییراتی در

آن است در مواردی عوامل مؤثر در ازدواج همسان و در مواردی دیگری ناهمسان باشد. در این نظریه عوامل مؤثر را می توان به دو گروه تقسیم کرد. عواملی که بیان می کنند که شباهت و همسانی از ضروریات زندگی شاد و صمیمی است، و عواملی که بیان می کنند یک زوج دیگری را تکمیل می کند که از آن جمله بعضی از خصوصیات اخلاقی است. خونسردی در برابر فرد عصبانی، فرد شاد و سرزنده در برابر فرد کم رو و کم گو. در نظریه التقاطی عوامل همسان و ناهمسان در مورد افراد مختلف با توجه به خصوصیات شخصیتی و شرایط و مقتضیات مختلف در همسرگزینی متفاوت است [۲۶].

یکی از مشاوران گفت: "با سوالاتی که از هر زوج می پرسم تا اینکه پی ببرم تا چه حد از خود و طرف مقابل خود، شناخت دارد. اهداف و انتظارات آنان از ازدواج را می پرسم. همچنین وضعیت خانوادگی، مثلاً شغل پدر، تعداد اعضای خانواده، روابط بین اعضا و... از نظر اقتصادی و اجتماعی طرفین، میزان صمیمیت، مدت آشنایی، چگونگی آشنایی و بررسی می کنم تا چه میزان خصوصیات آنان به هم شباهت دارد."

- مقوله کاربست نظریه ها در حوزه روان درمانی شامل مفاهیمی مانند: رویکرد التقاطی، رویکرد رفتار درمانی شناختی، رویکرد روانکاوی، رویکرد آدلر، رویکرد واقعیت درمانی، رویکرد راه حل محور، رویکرد وجودی، ناآگاهی مشاور، عدم تسلط نظری مشاور می شود. همانطور که پیشینه تحقیق نشان داد الگوی ارتقای رابطه و پیشگیری، بر دیدگاه رفتاری - شناختی و زوج درمانی رفتاری متکی است؛ بنابراین، بر روش های تفکر و رفتارهایی توجه دارد که با شکست یا موفقیت زناشویی همراه است. این رویکرد علاوه بر ریشه های رفتاری - شناختی بر طیف وسیعی از تحقیقات زناشویی اتکاء دارد. در این رویکرد، دو فرد، از طریق آمیختن تفاوت ها و شباهت ها جذب یکدیگر می شوند [۲۷].

مشاور دیگر اظهار داشت: "بیشتر در جلسات سعی می کنم آگاهی زوجین را نسبت به هم افزایش دهم. رویکرد من بیشتر شناختی است، البته از نظریه گلاسرها، قسمت نیازها را استفاده می کنم."

در نظریه ها و الگوهای مشاوره پیش از ازدواج شاهد این بودیم که در مشاوره پیش از ازدواج، از مصاحبه و پرسشنامه ها برای ارزیابی زوجین استفاده می شود. در تحقیق حاضر نیز مشاوران اظهار کردند که در مشاوره پیش از ازدواج از ابزارهای مختلفی مانند: پرسشنامه سنجش شخصیت، سنجش هوش هیجانی، استفاده از آزمون

۲- تقوی: این مقوله شامل مضامین پرهیز از دنیا طلبی [۳۶]، فاسق نبودن [۳۶]، عدم تبرج [۳۹]، نداشتن رابطه جنسی نامشروع [۴۰] می شود

۳- اخلاق نیکو: این مقوله شامل مضامین فروتنی، نیکوگفتاری و خوشرویی [۳۳]؛ نرم خوئی [۳۳]، سپاسگزاری [۳۶]، پرهیز از پرخاشگری [۳۵]؛ وفاداری [۳۶]؛ عزت مندی [۴۲]؛ فروتنی، رازداری [۴۱]؛ نیکوکاری با والدین [۴۳]؛ گشاده دستی [۴۳]؛ بدبین نباشد [۳۳] می شود.

۴- بلوغ: این مقوله شامل مضامین بلوغ عقلی [۳۷]، بلوغ جسمی و بلوغ جنسی [۳۳]، شایستگی عقلی و معنوی، فرزندی، تدبیر داشتن، توانایی باروری داشتن، توانایی تربیت فرزند می شود.

۵- هم شأن بودن و کفویت: این مقوله شامل مضامین عفت [۴۴]، پاکدامنی [۴۵-۴۶]، تقارن سنی [۳۳]، زیبایی [۳۳]، شرافت خانوادگی [۴۷]، هم کفو بودن [۳۳]، علم، با حیا بودن، نجیب بودن، می شود.

با توجه به مراحل طی شده الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج برگرفته از مصاحبه و متون اسلامی بصورت ذیل است.

بر اساس این الگو، می توان گفت که ارزیابی و افزایش کفویت در زوجین تحت تأثیر یک سری شرایط خاص بوده است. این شرایط در دو دسته طبقه بندی شده اند که عبارتند از: شرایط علی (زمینه ای) و شرایط مداخله گر (موانع). در این نوشتار شرایط علی یا بسترهای زمینه ای عبارتند از: بستر فردی، بستر خانوادگی، میزان بلوغ، سبک زندگی، نیازها، خواسته ها و اهداف، ایمان، تقوا، اخلاق نیکو، کفویت، شرایط مداخله گر (موانع) نیز شامل اختلاف خانواده ها، شتابزدگی، مقاومت، عدم تعهد، تحولات اجتماعی، سخت گیری، تمایزات فرهنگی. شرایط مذکور به طور کلی و در امتداد با یکدیگر باعث ایجاد پدیده ای به نام مشاوره پیش از ازدواج شده اند. بنابراین ارزیابی و افزایش کفویت متأثر از این شرایط بوده است. برای بررسی میزان و افزایش کفویت در بین زوجین، مشاوران راهبردهای خاصی را اتخاذ نمودند. تعاملات و راهبردهای مذکور را می توان در قالب فرآیندها دسته بندی کرد. که این فرآیندها شامل آموزش، ارزیابی نیازها، ارزیابی اهداف و خواسته ها، بومی سازی، کاربست ابزار، کاربست نظریه، انعطاف پذیری پروتکل، خلاقیت، مواجهه با تفاوت ها، مشاوره خانوادگی هستند که در بخش یافته ها به طور مفصل آمده اند. مشاوران در مشاوره پیش از ازدواج با بکارگیری راهبردها یا فرآیندها، ضمن تأکید بر ارزیابی و افزایش کفویت در زوجین، در

فرهنگ سنتی و بومی گروه ها و قومیت های مختلف می شود. این امر باعث می شود هم فرهنگی های سنتی و بومی نتوانند همگام با تحولات سریع اجتماعی خود را با آنها منطبق و سازگار نمایند و عموماً از درک و شناخت آن نیز عاجز بمانند. این امر در فرآیند ازدواج زوجین خصوصاً آنهایی که دارای فرهنگ های مختلفی هستند، همچون یک مانع توفیق در ازدواج نقش ایفا می کند. مشاوره تخصصی ازدواج مستلزم ابتدا بر نظریه های مشاوره پیش از ازدواج است، اما نظریه های مشاوره پیش از ازدواج متناسب با بسترهای فرهنگی جوامعی است که این نظریه های در آنها عرضه شده اند و فاقد تناسب لازم با بسترهای فرهنگی و اجتماعی ماست و کاربست این نظریه ها در گروه بومی سازی این هاست.

مشاور دیگر گفت: "نوع باورهای زوجین، آداب و رسوم، رفت و آمدها، مرزهایی که دارند، علائق، سلاطین و نگرش هایی هر کسی به نوع فرهنگ وی برمی گردد. بنابراین نزدیکی فرهنگی بسیار اهمیت دارد. مثلاً ازدواج یک شمالی با یک کرد، یک ازدواج پرتعارضی خواهد بود."

- مقوله تضمین ازدواج شامل مفاهیمی مانند: استفاده از آموزه های دینی، توکل به خدا می شود. مورای و مورای (۲۰۰۴) برای هدایت مشاوره قبل از ازدواج، یک رویکرد مبتنی بر راه حل را شرح داده اند [۳۱]. که در مورد تعدادی از چالش هایی که زوجین از پیش-زمینه ادیان مختلف می توانند با آن مواجه شوند نظیر مدیریت اختلافات دینی، ایجاد یک مذهب مشترک و زندگی معنوی، وابستگی دینی و تربیت دینی بچه بحث می کند. بسیاری از تحقیقات نیز نشان داده اند که دینداری عامل پیش بینی کننده مهمی در مورد رضامندی زناشویی است [۳۲].

یک مشاور شرکت کننده اظهار داشت: "مشاور باید صادقانه عمل کند، رازدار باشد، نکات حساس دینی را در مشاوره برجسته کند. و دین چقدر می تواند مؤثر باشد. معیارهای مهم دین را در ازدواج برای زوجین مطرح می کنم و نقش معیارهای دینی را هم می گویم. ابعاد و نقش دینی که زن و شوهر باید داشته باشند را به زوجین می گویم. و تأثیر آنرا توضیح می دهم."

در ادامه به نمونه هایی از مضامین مرتبط با مقوله های به دست آمده اشاره می شود:

۱. ایمان: این مقوله شامل مضامین بی ایمان نبودن [۳۵]، غیرت داشتن [۳۳-۳۴]، عدم ترس از فقر [۳۶]، آسان گیری [۳۷]، صبوری و استقامت [۳۸] می شود.

راهنمادهایی که مشاور در فرآیندها بکار می بندد، در جهت افزایش کفویت در بین زوجین بوده و پیامدهایی - همانطور که در الگو فوق نمایان است- در چند مقوله به دست آمده اند که عبارتند از: افزایش خودآگاهی، افزایش مهارت های زندگی، بلوغ دینی، تغییر سبک زندگی، امیدواری، پذیرش تفاوت ها، تضمین ازدواج. این پیامدها از نظر مشاوران مثبت تلقی می شود.

جهت غلبه بر موانع در مشاوره پیش از ازدواج که برخی از این موانع مربوط به زوجین (برای مثال: زوجین از اهداف و انتظارات خود در ازدواج آگاهی ندارند) و برخی موانع مربوط به مشاور (مانند: در زنان چهار برابر اختلالات مرزی بیش از مردان است) که ممکن است توسط همکاران نادیده گرفته شود تأکید دارند.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت شناختی شرکت کنندگان در تحقیق

کد	جنسیت	سن	تحصیلات	سابقه شغلی
۱	مرد	۴۸	دکتری مشاوره	۲۶
۲	مرد	۴۰	دکتری روانشناسی	۲۰
۳	مرد	۴۲	دکتری مشاوره	۲۲
۴	مرد	۵۰	دکتری مشاوره	۱۸
۵	مرد	۵۱	دکتری روانشناسی	۲۵
۶	مرد	۳۹	دکتری مشاوره	۱۵
۷	مرد	۴۴	دکتری روانشناسی	۱۷
۸	مرد	۵۳	دکتری روانشناسی	۲۶
۹	مرد	۴۵	دکتری مشاوره	۱۵
۱۰	مرد	۴۰	دکتری روانشناسی	۱۸
۱۱	مرد	۴۷	دکتری مشاوره	۲۵
۱۲	مرد	۳۹	دکتری مشاوره	۱۶
۱۳	زن	۴۴	دکتری روانشناسی	۲۲
۱۴	زن	۴۲	دکتری روانشناسی	۲۰
۱۵	زن	۳۵	دکتری مشاوره	۱۵
۱۶	زن	۴۳	دکتری روانشناسی	۱۸
۱۷	زن	۴۶	دکتری روانشناسی	۱۶
۱۸	زن	۵۶	دکتری مشاوره	۳۰
۱۹	زن	۴۹	دکتر مشاوره	۱۶
۲۰	زن	۴۰	کارشناسی ارشد مشاوره	۱۵
۲۱	زن	۴۴	کارشناسی ارشد روانشناسی	۲۱
۲۲	زن	۴۵	کارشناسی ارشد مشاوره	۲۴
۲۳	زن	۳۷	کارشناسی ارشد روانشناسی	۱۷
۲۴	زن	۳۳	کارشناسی ارشد روانشناسی	۱۰
۲۵	زن	۴۹	کارشناسی ارشد مشاوره	۲۰

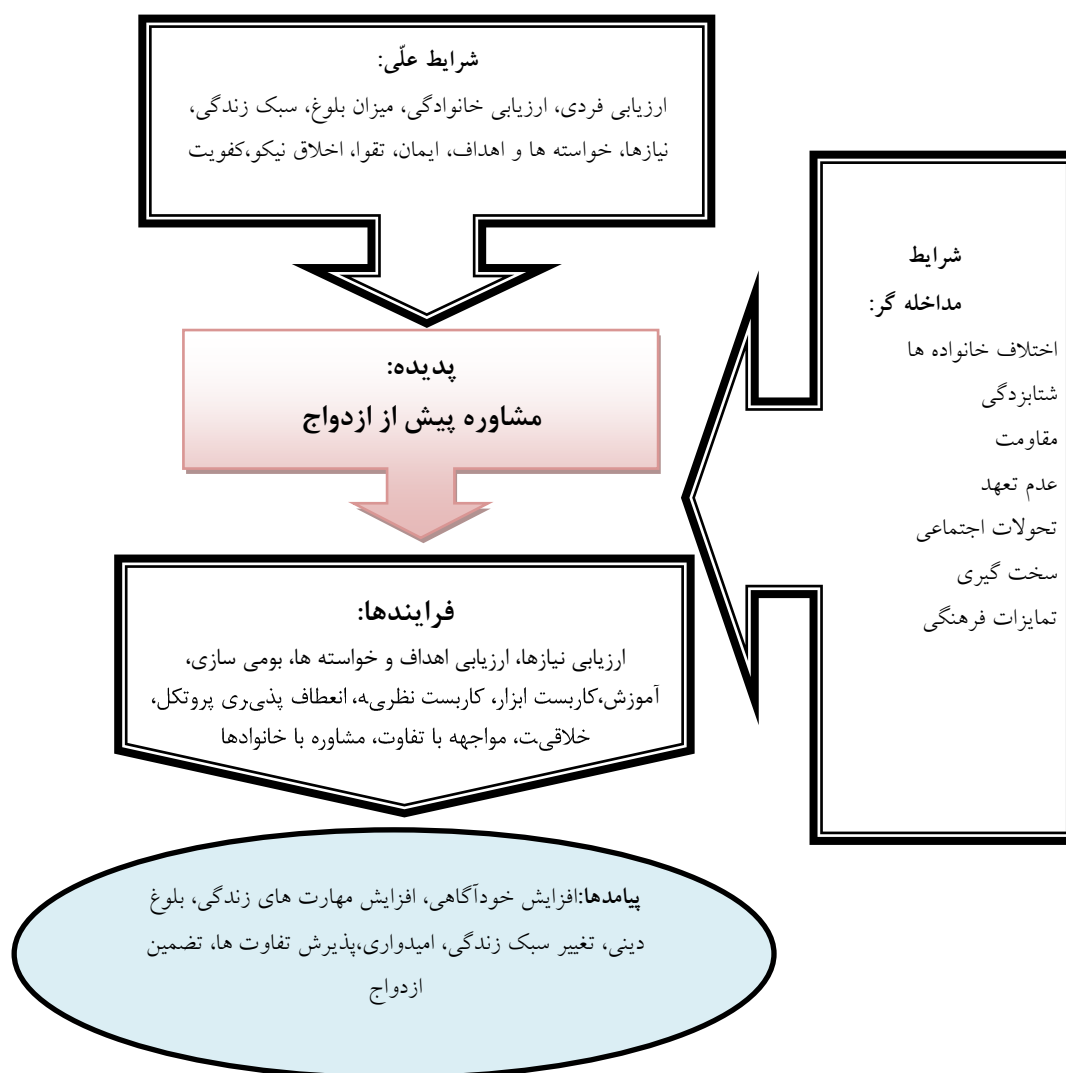
جدول ۲: مفاهیم و مقوله های نهایی معیارهای ازدواج بر اساس مصاحبه

مقوله های باز	مقوله های محوری	مقوله گزینشی
ویژگی های شخصیتی، ویژگی های جسمانی، تناسب سنی، هماهنگی تحصیلی، بررسی طحوااره ها، برقراری رابطه با دیگران، احساسی بودن معیارها، شتابزدگی، عدم بلوغ، عدم تعهد، مقاومت مراجعان	ارزیابی فردی	کفویت
مناسبات و تعاملات خانوادگی، شرایط اقتصادی، روابط اجتماعی، تناسب فرهنگی، تفاوت اعتقادی، تفاوت نظر خانواده ها	ارزیابی خانوادگی	
بررسی باورها و خواسته های هر یک از زوجین، بررسی میزان صمیمیت، توجه به تفاوت ها، تفاوت زیاد نیمرخ نیازها، مواجهه با تفاوت ها، توجه به شباهت ها، انعطاف پذیری پروتکل، روش نبودن اهداف و انتظارات	نیازها، خواسته ها و اهداف	
رویکرد التقاطی، رویکرد رفتار درمانی شناختی، رویکرد روانکاوی، رویکرد آدلر، رویکرد واقعیت درمانی، رویکرد راه حل محور، رویکرد وجودی، ناآگاهی مشاور، عدم تسلط نظری مشاور	کاربست نظریه	
استفاده از تست های سنجش شخصیت، سنجش هوش هیجانی، استفاده از آزمون نیازهای گلاسر، نادیده گرفتن اختلالات شیوه زندگی، آیین ها و ارزش ها، تشابهات فرهنگی، قواعد و انتظارات اخلاقی، رفتارهای اجتماعی	کاربست ابزار سبک زندگی	تضمین ازدواج
تغییرات فرهنگی، اجتماعی	تحولات اجتماعی	
تفاوت های فرهنگی	تمایزات فرهنگی	
تغییر الگوهای غربی	بومی سازی	
استفاده از آموزه های دینی، توکل به خدا، تضمین ازدواج	تضمین ازدواج	آموزش
کتاب درمانی، آموزش مهارت ها، افزایش خودآگاهی، استفاده از فنون شناختی	آموزش	

جدول ۳: مفاهیم و مقوله های نهایی معیارهای ازدواج بر اساس منابع اسلامی

مضامین اصلی	مضامین فرعی
ایمان	بی ایمان نبودن، غیرت داشتن، عدم ترس از فقر، آسان گیری، صبوری، استقامت
تقوا	پرهیز از دنیا طلبی، نداشتن رابطه جنسی، فاسق نبودن، عدم تیرج، زناکار نبودن
اخلاق نیکو	فروتنی، نیکوکاری، خوشرویی، نرم خویی، سپاسگزاری، پرهیز از پرخاشگری، وفاداری، عزت مندی، فروتنی، رازداری، نیکوکاری با والدین، گشاده دستی، بدبین نبودن، خوش اخلاقی
بلوغ	بلوغ عقلی، بلوغ جسمی، بلوغ جنسی، شایستگی عقلی و معنوی، فرزندی، تدبیر داشتن، توانایی باروری داشتن، توانایی تربیت فرزند
هم کفو و هم شأن بودن	عفت، پاکدامنی، تقارن سنی، زیبایی، شرافت خانوادگی، هم کفو بودن، مهریه کم

الگوی نهایی زمینه ای الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج به مثابه ارزیابی و افزایش کفویت زوجین

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نتایج و مقولات حاصل مصاحبه ها و بررسی متون اسلامی، در نهایت الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج به مثابه ارزیابی و افزایش کفویت زوجین، تدوین گردید. مقوله کفویت بعنوان مقوله هسته ای و اصلی در الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج در نظر گرفته شد. الگوی مطلوب ارائه شده در این تحقیق، در مقایسه با الگوهای غربی که پیش از این ارائه شده بود، کامل تر و برای جامعه ما کاربردی تر است. الگو مطلوب، در عین حال که در بعضی از مقوله ها با الگوهای غربی شباهت هایی دارد، اما در برخی موارد تفاوت های اساسی مشاهده می شود. دلیل بر این ادعا آن است که، همانگونه که از عنوان تحقیق حاضر بر می آید، منظور از الگوی مطلوب، یعنی الگویی که با توجه به فرهنگ و اسلامی بودن کشور ایران، تدوین و ارائه گردد. بنابراین الگوهای غربی که این دو امر مهم را نادیده گرفته اند، نمی تواند کاربرد و کارآمدی مناسبی برای جامعه اسلامی داشته باشد. مهمترین دلایل برای اثبات این ادعا در ذیل به تفصیل آمده است: الگوهای غربی که در این تحقیق آن ها را مورد بررسی قرار دادیم، بیشتر جنبه آموزشی در مشاوره پیش از ازدواج را مد نظر قرار داده اند، الگوهایی مانند: الگوی بسته پایدار ازدواج، الگوی ارتقای رابطه، الگوی مبتنی بر راه حل محور. در حالیکه الگوی مشاوره پیش از ازدواج در تحقیق حاضر، نه تنها به آموزش در مشاوره پیش از ازدواج اهمیت داده و لازم می داند- تا میزان کفویت بین زوجین را افزایش دهد- بلکه سنجش و ارزیابی اولیه زوجین را مورد تأکید قرار می دهد. در ارزیابی اولیه مشاور به این مسئله می پردازد تا بسنجد که زوجین یا مراجعان در ابتدا تا چه حد از آمادگی و کفویت اولیه برای ازدواج برخوردارند. در این راستا مشاور موانعی را که موجب کاهش کفویت در بین زوجین می شود را مورد بررسی قرار می دهد و از این طریق آموزش هایی را که نیازست تا میزان کفویت را افزایش دهد، تعیین می کند. در برخی از الگوهای غربی که در این تحقیق مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند، تأکید بیشتر بر روی دیدگاه رفتاری- شناختی بوده است، که به نظر می رسد تمرکز بر یک رویکرد در مشاوره پیش از ازدواج نمی تواند کافی باشد، زیرا در برخی از مواقع در مشاوره زوجین نیاز است به نیازها، علائق، انتظارات، هیجانات و .. توجه شود که هر کدام از این مقوله ها را باید با رویکرد خاصی مورد تحلیل و بررسی قرار داد.

مثلاً، مقوله نیازها را می توان با توجه به رویکرد واقعیت درمانی گلاسز بهتر مورد توجه و بررسی قرار بگیرد، یا با توجه به رویکرد آدلر بر اهداف و انتظارات مراجعان در ازدواج تمرکز کرد. مشاوره تخصصی ازدواج مستلزم بکارگیری نظریه ها در مشاوره پیش از ازدواج است، و این نظریه مطابق با بسترهای فرهنگی جوامعی است که این نظریه ها در آنها عرضه شده اند و فاقد تناسب لازم با بسترهای فرهنگی و اجتماعی کشور ایران بوده و کاربست این نظریه ها در گرو بومی سازی اینهاست.

از دیگر مقولات در الگوهای غربی، ایجاد، باز آفرینی و حفظ صمیمیت در زوجین پیش از ازدواج است. این برنامه، یکی از برنامه هایی است که زوج ها یاد می گیرند صمیمیت را در روابط خود بوجود آورند، باز آفرینی کنند و یا اینکه صمیمیت بوجود آمده را حفظ کنند. این مقوله، از آن دسته از مقولاتی است که با فرهنگ و آموزه های دینی ما همخوان نیست. زیرا از دیدگاه اسلام، که مقوله عفت و پاکدامنی را مطرح کرده و آن را جزو ارزش های اخلاقی مورد نظر اسلام در قلمرو انتخاب همسر می داند. عفت به معنی حفاظت نفس از تمایلات و شهوات نفسانی، عدم تبرج، پوشش مناسب، عدم خودآرایی و... است، و نیز از سویی دیگر، اسلام افراد دارای روابط دوستانه با جنسیت مخالف را مطرح می کند که این افراد صلاحیت لازم را برای همسری مطلوب را دارا نیستند، بنابراین دیدگاه اسلام نسبت به عفت دیدی گسترده تر از فرهنگ غربی است، که با فرهنگ جامعه ایران همخوانی دارد. الگوی غربی با فرهنگ و جامعه ما در این زمینه سازگار نیست (مانند حجاب و عدم خودآرایی). یکی دیگر از مقولاتی که در الگوهای غربی بارها بر آن تأکید و تکرار شده، برقراری رابطه است. مقوله برقراری رابطه، یعنی مهارتی که به زوج ها کمک می کند به صورت اثربخشی با یکدیگر پیش از ازدواج ارتباط برقرار کنند. اجرای این گونه برنامه ها در مشاوره پیش از ازدواج، با فرهنگ و آموزه های دینی ما همخوانی ندارد، زیرا یکی از معیارها و مقوله های مهم در ازدواج از دیدگاه اسلام مقوله تقوی است که شامل پرهیز از دنیاطلبی، نداشتن رابطه جنسی، زنا کار نبودن، فاسق نبودن است. دوشیزگی دختران در پیش از ازدواج یکی از معیارهایی است که اسلام بر آن تأکید دارد.

بنابراین با توجه به دلایل بالا، می توان گفت، " الگوی نهایی زمینه ای الگوی مطلوب مشاوره پیش از ازدواج به مثابه ی ارزیابی

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حاصل رساله دکترای تخصصی مشاوره دانشگاه علامه طباطبائی، راضیه اختیاری امیری بوده است. پژوهشگر، از دکتر هادی حسینخانی، دکتر مرتضی گوهری پور، دکتر مسعود آذربایجانی، دکتر علی منتظری، استاد علی اکبر مظاهری؛ و تمام کسانی که سهمی در به ثمر رسیدن این اثر نقش داشته اند، قدردانی می نماید.

و افزایش کفویت زوجین "نسبت به سایر الگوهای مطرح شده، برای جامعه اسلامی ایران، کامل تر و کاربردی تر است.

سهم نویسندگان

راضیه اختیاری امیری: نویسنده رابط
کیومرث فرحبخش: استاد راهنما مقاله
آتوسا کلانتر هرمزی: استاد مشاور مقاله
حسین سلیمی بجستانی: استاد مشاور مقاله

منابع

1. Burneshtian F., Burneshtian M. Marital Therapy from a Communicative Behavioral Perspective. Edition 1. Translation: Poorabedi naidi H, 1st Edition, Publishers Roshd, Tehran 1994 [Persian]
2. Amini E. Choosing a Spouse. 1st Edition Establishment of Publicity Islam: Tehran, 2000
3. Masauda M. Meta-analysis of love scales: Do various measure the some psychological construct? Japanese psychological Research. Journal of Family Psychology 2003; 45: 25-38
4. MacLean P. A triune concept of the brain and behavior. 1st Edition, University of Toronto Press: Canad, 1973
5. Laeson P, Smally G. Intensive approach to premarital counseling. Journal of Marriage & Family 2004; 7: 91-101
6. Doss B, Rhoades G, Stanley, S., Markman, H. J. , Johnson, C.A. Differential use of premarital education in first and second marriages. Journal of Family Psychology 2009; 23: 268-273
7. Wetzler S, Frame L, Litzinger S. Marriage Education for Clinicians. American Journal of Psychotherapy 2011; 4: 311-336
8. Holman T. B, Li B, D. Premarital factors influencing perceived readiness for marriage. Journal of Family Issues 1997; 18: 124-144
9. Carroll S, Doherty W. J. Evaluating the effectiveness of premarital prevention programs: A meta-analytic review of outcome research. Journal of Family Relations 2003; 52: 105-118
10. Mitchell R. Scarcy and Fieldwork, London: Journal of Sage Publications Ltd 2001; 3: 84-95
11. Moradi M, zaifi R, Mohammadi S, Sarichelo M. Psychological status of couples referring to premarriage classes. Psychiatric Nursing. Journal of Psychaiatric Nursing 2015; 3: 19-26 [Persian]
12. Halford W.K, Moore E, Wilson K. L, Farrugia C, Dyer, C. Benefits of flexible delivery relationship education: An evaluation of the couple CARE program. Journal of Family Relations 2004; 53: 469-476
13. Hawkins A. J, Blanchard V. L, Baldwin S. A, Fawcett E. B. Does marriage and relationship education work? A meta-analytic study. Journal of Consulting and Clinical Psychology 2008; 76: 723-734
14. Robin M. Healthy marriage programs: Learning what works. Journal Future of Children 2005; 15: 139-156
15. Myrray C.E. Which topics are important to address in pre-marital counseling? A survey of clergy. The Journal of pastoral care & counseling 2006; 60: 69-81
16. Darvishzade S, Psha Gh.R Study of the Effectiveness of Premarital Education on the Love of Students in Social Psychology. Journal of Consulting and Clinical Psychology 2010; 4: 5-14
17. Stahmann R. F. Premarital counseling: a focus for family therapy. Journal of Family therapy 2000; 22: 104-116
18. Renick M., Blumberg S. L, Markman, H. J. The prevention and relationship enhancement program (PREP): An empirically based preventive intervention program for couples. Journal of Family Relations, 1992; 41: 141-147
19. Gordon L H, Temple R. R, & Adams D. W. Premarital counseling from the PAIRS perspective. In M. Harway (Ed.). Handbook of couple's therapy 2005; 3: 7-27
20. Stutzman S. Premarital counseling and culture: A narrative inquiry of couples' insights. Graduate Theses and Dissertations. Iowa State University. Journal of Family therapy 2011; 2: 65-81
21. Lehrer, E. Age at marriage and marital instability: Revisiting the Becker Lades Micheel hypothesis.

University of Illinois at Chicago and IZABONN, Journal of Family Relations 2006;5: 221-232

22. Hazavei MM, Shirahmadi S, Roshanai GH, Kazemzade M, Majzobi MM. The effect of educational program of pre-marriage counseling centers of Hamedan province on the basis of rational action theory. Journal of Medical Sciences Fasa 2013; 3: 241-242[Persian]

23. Steravs A, Kerbin J. Principles of qualitative research. Translation: Afshar E. Tehran. Ney Publishing 2014;5: 51-75

24. Hawkins A. J. Perceived relationship improvement from premarital and relationship education. Family and Consumer Sciences Research Journal 2013; 42: 98-109

25. Amato P. R. Keith B. Parental divorce and adult well-being: A metaanalysis. Journal of Marriage and the Family 1991; 53: 43-58

26. Hoseini M. Education and counseling before marriage. Tehran. Publishing of Avaye Noor 2014; 42-55[Persian]

27. Stanley S. M. Making a case for premarital education. Journal of Family Relations 2001; 50: 272-280

28. Larson H., Kenneth N, Glade T, Sheldon N. "A Review of Three Comprehensive Premarital Questionnaires." Journal of Marital and Family Therapy 2002; 28: 2-237

29. Christensen A. Heavey C.L. Interventions for couples. Journal of Psychology 1999; 50: 165-190

30. Navabinejad Sh, Marriage and Family Therapy Advice. Publishing of Anjoman Olia and Morabian 2006; 35-50[Persian]

31. Murray C. E. Murray T. L. Solution-focused premarital counseling: Helping couples build a vision for their marriage. Journal of Marital and Family Therapy 2004; 30: 349-358

32. Duncan S. F, Childs G. R, Larson, J. H. Perceived helpfulness of four different types of marriage preparation interventions. Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies 2010; 59: 623-636

33. Kelini M. Alkafi. Darolkotob Eslamic . 1st Edition, Tehran 1990; 5: 536[Persian]

34. Majlesi M. Baharol Akvar. 1st Edition, Institute Alvafa: Beyrot, 1995

35. Holly Quran. Baghare chapter, verse 221

36. Tabarsi F. Alam alvari Balam Alhoda. 1st Edition, Eslami Publishing: Tehran, 2010 [Persian]

37. Feiz Kashani M. Almahje Albayza fi Tahzib. 1st Edition, Eslami Publishing: Qom, 1995 [Persian]

38. Holly Quran. Ahzab chapter, verse 28

39. Holly Quran. Ahzab chapter, verse 33

40. Tabarsi H. Makarm Alakhlaqh. 1st Edition, Sharif Razi Publishing: Qom, 2000 [Persian]

41. Holly Quran. Nesa chapter, verse 34

42. Neishapoori F. Roze Alvaezin Basire Almotazmin. 1st Edition, Sharif Razi Publishing: Qom, 2001 [Persian]

43. Tosi M. Tahzib Alahkam. 1st Edition, Dar Alkotob Eslami Publishing: Tehran 1990 [Persian]

44. Holly Quran. Ahzab chapter, verse 59

45. Holly Quran. Nesa chapter, verse 24

46. Holly Quran. Noor chapter, verse 46

47. Alhor alameli M. Vasael ela Tahsil Masael alsharie. 1st Edition, Al Albeit Ahya Publishing: Qom 2000 [Persian]

ABSTRACT

Pre-marital counseling based on Islamic-Iranian culture

Raziyeh Ekhtiari Amiri¹, Kiiumars Farahbakhsh^{1*}, Atousa Kalantari Hormozi¹, Hossein Salimi Bejestani¹

- Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

Payesh 2018; 17(4): 431- 442

Accepted for publication: 28 July 2018

[EPub a head of print-7 August 2018]

Objective (s): Marriage is the most important and most excellent social custom. The aim of this paper was to compile and develop a model for pre-marital counseling proportionate to the cultural ground and social values In Iran.

Methods: The study was consisted of two stages. In stage I a sample of experts in pre-marriage counseling were interviewed. Interviews continued until data saturation. Then, thematic analysis was performed to explore the data. In stage II Islamic resources were reviewed to formulate a pre-marriage counseling pattern.

Results: Stage I: In all 25 experts were interviewed and several themes including personal and family assessment emerged. Stage II: from the Islamic viewpoint faith was found to be the most important issue in marital relationship. was developed using the two parts' findings.

Conclusion: A desirable pre-marriage counseling model should focus on similarities in all aspects between couples. Perhaps using such criteria could help both counselor and couples to establish an stable family.

Key Words: Pre-marital counseling, Islamic-Iranian culture, Family

* Corresponding author: Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University
E-mail: kiiumars@yahoo.com